

ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ І МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

УДК 339.727.22

Митяй О.В.,
к.е.н, доцент кафедри фінансів,
обліку та економічної безпеки
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА РІВНІ ДЕРЖАВИ І РЕГІОНУ ЯК СКЛАДОВОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

Mityay O.V.,
cand.sc.(econ.), assistant professor of finance,
accounting and economic security
Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

BASIC DIRECTIONS FOR INCREASING INVESTMENT ATTRACTIVENESS OF AGRARIAN ENTERPRISES ON THE LEVEL OF STATE AND REGION AS A COMPONENT OF COMPETITIVENESS

Постановка проблеми. Сьогодні проблема низької інвестиційної привабливості аграрних підприємств пов'язана передусім з недостатнім, в порівнянні з потребою, обсягом інвестицій з боку держави. Крім того, існує слабка підтримка по залученню іноземних і вітчизняних джерел інвестиційних ресурсів. Незважаючи на низку прийнятих органами державної і регіональної влади нормативних документів, розвиток аграрного підприємництва в Україні знаходиться на стадії становлення. Отже, існує ціла низка проблем, що вимагають вирішення не лише на мікро-, але і на макrorівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інвестиційної привабливості аграрних підприємств досліджували в наукових працях багато вчених, зокрема: А.П. Адаменко, А.П. Гайдуцький, І.Ю. Гришова, І.М. Кисіль, І.О. Крюкова, В.В. Кужель, М.Й. Малік, І.А. Моїсеїнко, В.М. Микитюк, В.Г. Федоренко [1-8] та інші. Проте проблемні питання забезпечення ефективного процесу управління (планування, організації, мотивації і контролю) інвестиційної привабливості аграрних підприємств залишаються невирішеними через відсутність оптимального поєднання механізмів управління на державному і регіональному рівні і на рівні самих підприємств.

Постановка завдання. Метою дослідження є проведення аналізу основних напрямів підвищення інвестиційної привабливості аграрних підприємств на рівні держави і регіону, аналіз методів підвищення інвестиційної привабливості як складової продовольчої безпеки.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі формування економіки з метою забезпечення стабільного розвитку важливим є удосконалення конкурентноздатних позицій, активізація інвестиційних дій. Інвестиційна привабливість при цьому відіграє значущу роль. Формування аграрного сектору дає можливість забезпечити продовольчу безпеку, гарантувати діяльність інших сфер національного господарства, а також створити міцний ресурс бюджетних надходжень, потужний виробничо-економічний потенціал з метою формування аграрних земель. Обмеження у залученні інвестиційних ресурсів є проблемою для розвитку, так як без активізації інвестування неможливо збільшувати обсяги виробництва, гарантувати підвищення рівня життя сільського населення, зростання ефективності функціонування аграрних підприємств та продовольчу безпеку держави.

Одним з найбільш важливих аспектів функціонування підприємств є інвестиційна діяльність.

Однак, для залучення інвестицій підприємство має бути інвестиційно привабливим, тобто конкурентоспроможним. Розвиток інвестиційної привабливості підприємства важливий у забезпеченні конкурентоспроможності продукції і збільшення її якості; формуванні достатньої сировинної бази з метою успішного функціонування підприємства; вирішенні соціальних завдань; структурної перебудови виробництва. Інвестиції вкладаються на забезпечення успішного функціонування підприємств, їх стабільного стану і тому вони застосовуються з метою досягнення подальшого розширення і формування виробництва; відновлення основних виробничих засобів, підвищення технічного рівня, продуктивності праці.

Серед негативних чинників, що гальмують процес залучення інвестицій у вітчизняне сільське господарство можна назвати наступні: недосконалість і суперечність чинного законодавства; політичну нестабільність в країні; відсутність пільг для іноземних інвесторів, пов'язаних з оплатою податків; відсутність системи субсидій в кредитуванні; складність процесів реєстрації і ліцензування; низький рівень в Україні системи страхування ризиків, яка тільки зароджується; недостатність розвитку інфраструктури села, що включає дороги, зв'язок і комунікації; відсутність консультаційних центрів; недостатність розвитку мережі комерційних банків і їх філій, кредитних спілок в сільській місцевості; відсутність належної державної підтримки підприємництва; значний рівень тінізації економіки; корупцію в підприємстві, високий рівень податків; відсутність налагодженої системи збуту аграрної продукції.

Визначаючи для себе інвестиційну привабливість аграрного підприємства, інвестор спирається на показники найбільш важливих чинників, що визначають інвестиційну привабливість аграрних підприємств з боку державного і регіонального впливу (рис. 1).

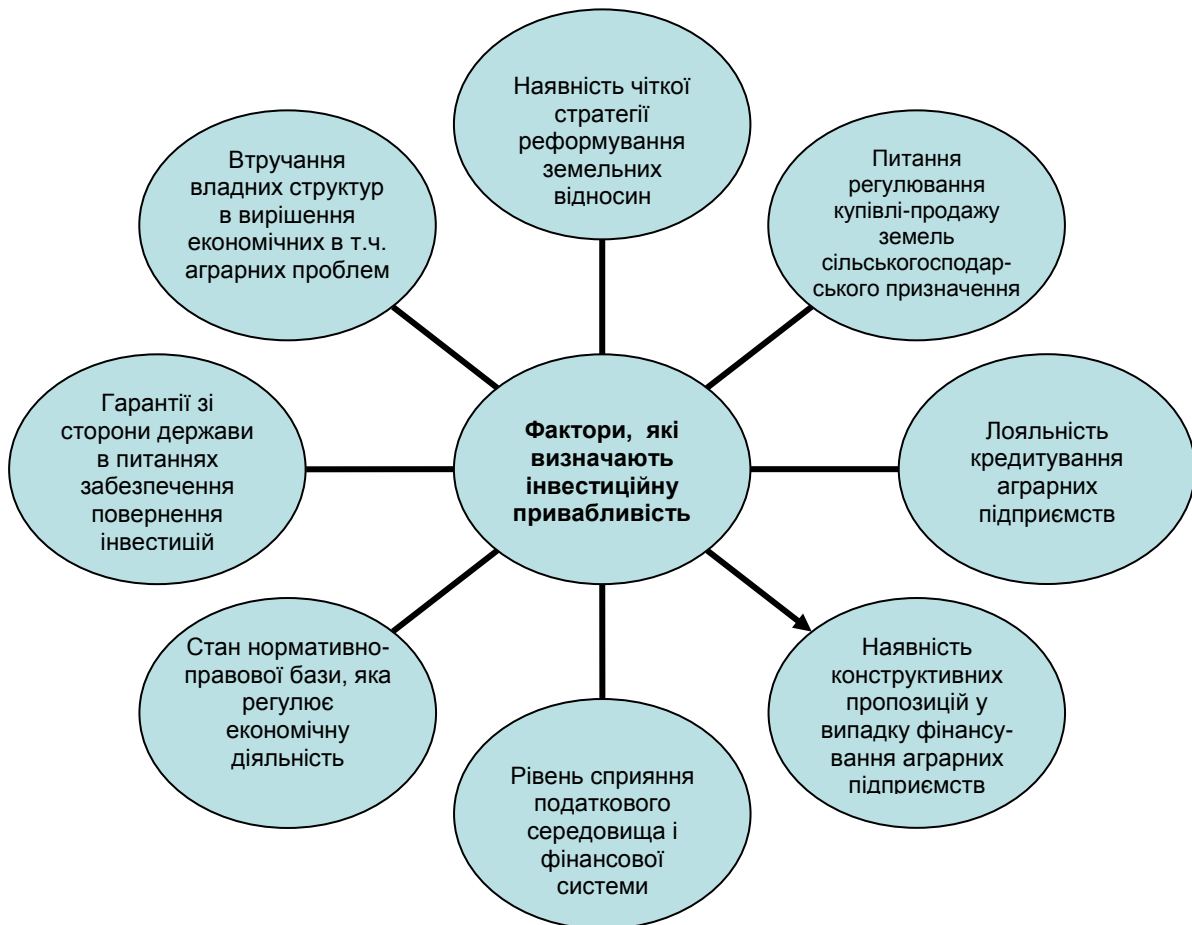

Рис. 1. Фактори, що визначають інвестиційну привабливість аграрних підприємств з боку державного регулювання

Джерело: власна розробка на основі [8]

З метою поліпшення інвестиційно-привабливого іміджу аграрних підприємств на рівні держави необхідно: забезпечити сприятливий інвестиційний клімат і підтримувати політичну стабільність країни; удосконалювати інвестиційну нормативно-правову базу; забезпечити рівні умови відносно проведення інвестиційної діяльності для всіх суб'єктів економічних стосунків; впроваджувати екологічно зважену фінансову і податкову політику; забезпечити державне страхування інвестиційних

ризиків шляхом створення земельних банків і іпотечного кредитування.

Запорукою, на нашу думку, повинне виступати нерухоме майно підприємств-боржників. З цієї метою на початковому етапі необхідно ввести купівлю-продаж земель сільськогосподарського призначення в обмеженому варіанті (за винятком сільськогосподарських угідь - ріллі, багаторічних насаджень, сінокосів, пасовищ) [3].

Для активізації інвестиційних процесів і підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектора необхідно на державному і регіональному рівні реалізувати низку заходів в законодавчій, економічній та інформаційній сфері. До них відносяться:

У законодавчій сфері: формування стабільної нормативно-правової бази для залучення інвестицій і забезпечення захисту прав інвесторів і кредиторів - необхідний аналіз і успішне просування змін до Закону України «Про ринок земель» відносно положень про переважне право держави на придбання земель сільськогосподарського призначення [1].

Важливим є збільшення кількості страхових компаній, що займаються страхуванням сільськогосподарських виробників. Необхідно також повне узгодження заходів по реформуванню страхового ринку з планами інших галузей економіки, у тому числі і з аграрним сектором.

Вважаємо, що слід обґрунтувати можливості розвитку обов'язкових видів страхування в сільському господарстві, виходячи з фінансового і майнового стану підприємств і провести його паралельно з іншими економічними заходами по підвищенню прибутковості і ефективності, рис. 2.

Рис. 2. Можливі форми і види обов'язкового страхування аграрної діяльності

Джерело: власна розробка на основі [7]

Заходи в галузі економіки :

– розробка зваженої і науково обґрунтованої стратегії розвитку економіки в цілому, і відносно аграрних підприємств, прийняття програм підтримки доходів виробників аграрної продукції; інноваційного розвитку аграрної галузі, створення державних резервів для забезпечення продовольчої безпеки і т.д.;

– спрощення системи оподаткування в аграрному секторі економіки і місцевий рух податків шляхом впровадження і вибору серед двох альтернативних варіантів: І - й: єдине пряме оподаткування сільгоспвиробників, де об'єктом оподаткування виступає земля, і складається з плати

за землекористування, вилучення рентних доходів і надходжень до місцевих бюджетів; II - й: пільгове оподаткування суб'єктів аграрної діяльності залежно від участі їх в розвитку територій, де вони розташовані;

– забезпечення державної закупівлі продукції аграріїв за цінами, вищими ніж її собівартість. Спрощення процедур отримання дотацій, зокрема зменшення кількості документації, і цільове отримання коштів за програмою «Державна підтримка галузі тваринництва»;

– формування ефективної ринкової інфраструктури (розвиток фондового ринку, створення ринку землі і впровадження іпотечного кредитування, розвиток фінансово-банківської інфраструктури, створення системи реєстрації земельних і майнових прав і зобов'язань). Слід активізувати діяльність універсальних, спеціалізовано-аграрних, агропромислових, агротоварних і регіональних аграрних бірж через стимулювання участі аграрних підприємств у біржовій торгівлі; здійснення компенсаційних угод тільки через біржову торгівлю;

– реорганізація збиткових аграрних підприємств і підприємств харчової промисловості;

– вдосконалення лізингових операцій, у тому числі розвиток приватних лізингових компаній;

– реформування амортизаційної системи шляхом її лібералізації і посилення інвестиційної спрямованості, що передбачає введення механізмів стимулювання прискореної амортизації, розробки механізмів тимчасового перекладу амортизаційних відрахувань у фінансові інвестиції;

– підвищення фінансової дисципліни в частині виконання державних зобов'язань з фінансування інвестиційних витрат;

– стимулювання довгострокового банківського кредитування і зниження банківських відсотків - через спрощення процедури відшкодування за рахунок державного бюджету ставок за банківськими кредитами, створити спеціалізовану установу для кредитування підприємств АПК - аграрний банк, через який уряд проводить державну політику в аграрному секторі економіки;

– ввести Державний реєстр майна позичальників для поліпшення економічного середовища і інвестиційного клімату в Україні, підвищення надійності запоруки, сприяння стимулюванню процесу надання позик суб'єктам господарювання, здешевлення кредитів завдяки залученню місцевих засобів і т.п [2].

Заходи в інформаційній сфері:

– активізація інформаційного забезпечення залучення інвестицій шляхом створення і впровадження в діяльність плану стратегії просування інвестування, в якому реалізувалися б такі заходи, як поліпшення бізнес-середовища для іноземних інвестицій, впровадження заходів, пов'язаних з розвитком людського ресурсу та інфраструктури, вирішенням майнових питань, впровадженням ефективних маркетингових інструментів і засобів просування інвестицій, накопиченням інформації, налагодженням зв'язків і управління рахунками. Також варто проводити ефективну PR- кампанію для поліпшення інвестиційного іміджу завдяки реалізації інвестиційних місій з «продажем» презентацій по ключових секторах, міжнародних інвестиційних виставках, конференцій з питань інвестування, видання інвестиційних вісників, брошур по секторах;

– широка пропаганда ефективних інвестиційних проектів на рівні регіону;

– удосконалення інформаційної складової і застосування маркетингових методів в просуванні інвестиційних можливостей територій;

– виконання положень Оргуської Конвенції (забезпечення доступності і прозорості інформації про реальний екологічний стан української території);

– створення умов для розвитку інтелектуального потенціалу (підготовка менеджерів для аграрного виробництва, рівень кваліфікації яких відповідає міжнародним стандартам);

– стимулювання інвестицій, які б максимально сприяли налагодженню техніко-технологічного обміну, впровадженню сучасного менеджменту, розвитку кооперації і вертикальної інтеграції, підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках;

– забезпечення відкритості і доступності законодавства відносно інвестицій;

– розвиток розгалуженої мережі сільськогосподарських дорадчих служб;

– інформування інвесторів про хід приватизації, проведення аукціонів і конкурсів та створення баз даних про потенційні об'єкти для залучення інвестицій [4].

У складі галузевих специфічних заходів:

– завершення процесів реформування аграрних підприємств;

– стимулювання інвестиційної активності у сфері малого і середнього підприємництва;

– здійснення заходів по оптимізації використання земельних ресурсів;

– розвиток інфраструктури сільської місцевості (транспорту, телекомунікацій) і соціальної інфраструктури села [5].

Головні напрями підвищення інвестиційної привабливості аграрних підприємств на рівні держави і регіону приведено на рис. 3.

Рис. 3. Основні напрями підвищення інвестиційної привабливості аграрних підприємств на рівні держави і регіону

Джерело: власна розробка на основі [8]

Органам державної влади регіону, зокрема Черкаської області, слід розробити інвестиційну політику на підставі загальної стратегії економічного розвитку, проте з урахуванням конкурентних позицій регіону.

Для істотного посилення стратегії соціально-економічного розвитку Черкаської області в частині поліпшення інвестиційної привабливості аграрних підприємств, на нашу думку, слід розробити окремий стратегічний документ: «Стратегія інвестиційно-інноваційного розвитку аграрних підприємств Черкаської області», в якому слід сформулювати: чіткі і реалістичні завдання, цілі інвестиційно-інноваційного розвитку; структурований план заходів цього розвитку; реальні результати і показники виконання; часові рамки досягнення певної мети [6].

До розробки такої стратегії органи державної влади Черкаської області повинні взяти участь в діалозі з бізнес-асоціаціями (Європейською асоціацією, Торговою палатою), професійними консультантами, вченими й інвесторами, а також з науково-дослідними інститутами, вищими навчальними закладами, українським клубом аграрного бізнесу, Асоціацією аграрних товаровиробників і переробників, Європейською Асоціацією тваринників, Асоціацією аграрних інженерів, Асоціацією «Українське насінне товариство» й іншими об'єднаннями громадянськості.

Доцільне встановлення пільгових митних тарифів на імпорт устаткування і експорт готової сільськогосподарської продукції.

Ще одним діючим заходом, який би сприяв створенню передумов підвищення інвестиційної привабливості аграрних підприємств на рівні регіону і держави в цілому, може стати проведення «аграрних форумів», завдяки яким, за підтримки органів влади, можна було б сприяти здійсненню мети по просуванню інвестицій в західних областях і залучення інвесторів з сусідніх країн. Варто відмітити, що форуми дають великі можливості для безпосереднього спілкування між тими, хто робить продукцію, розвиває аграрний бізнес і надає ресурси для ефективного розвитку аграрної галузі. Тому, проведення ярмарків, форумів, аукціонів повинно стати в практичній діяльності одним з невід'ємних заходів по підвищенню інвестиційної привабливості аграрних підприємств. На нашу думку, важливе значення має земельний аукціон, на якому б продавалися земельні ділянки з усіма узгодженнями і сертифікатами (за умови, що майно використовуватиметься за призначенням).

Для аграрних підприємств доцільно ввести в постійну практику проведення ярмарків, які будуть

для них важливими інструментами для підвищення рівня зацікавленості інвесторів в регіоні інвестування і початку роботи з потенційними інвесторами та широким співтовариством інвесторів. Варто зайнятися дослідженням компаній-учасників, організацією зустрічей з потенційними інвесторами і ефективним плануванням процесу проведення кампанії під час заходу. Фермерські ринки і ярмарки дають прекрасну можливість продемонструвати сільськогосподарські товари, особливо нових зразків, зустріти своїх нових і потенційних клієнтів, роздати безкоштовно зразки товарів, розповсюдити проспекти і реалізувати продукцію.

Вважаємо необхідним основи трансграничних зв'язків, які можуть відкрити нові можливості для зростання, це дозволить граничним регіонам розширювати їх виробничу і сервісну базу, а також поглиблювати участь в міжнародній торгівлі.

Одна з основних галузей, в якій можна отримати конкурентні переваги, а отже притягати більше інвестицій в аграрний сектор - галузь людських ресурсів. На рівні регіону і країни необхідно об'єднати представників учбових інститутів, промисловості, бізнес організацій.

Вважаємо, що ефективною для підвищення інвестиційної привабливості буде розробка «інвестиційних карт», за допомогою яких інвестори зможуть спрогнозувати кількість засобів на реалізацію інвестиційних проектів через підвищення рівня прозорості адміністративної системи і інвестиційних процедур. Інвестиційні карти є інструментом для ідентифікації і скорочення кількості та масштабів процедур відкриття бізнесу, регуляторних вимог і адміністративних перешкод, тобто того, про що щодня ведуть переговори державні установи і підприємства. Такі карти можуть складатися як з теоретичної частини, де вказується історія створення підприємства, хід його діяльності, перелік вже реалізованих інвестиційних проектів, їх суму, так і табличної і «цифрової» частини.

У цій частині вказуються бізнес-плани, кошториси, визначаються загальні потреби в інвестиціях. Аграрні підприємства самостійно розраховують необхідні економічні показники за допомогою вибраних методів, визначають обсяги такого фінансування по окремих роках з вказівкою джерела надходження таких інвестицій. Також в ролі додатків аграрні підприємства можуть подати свою фінансову звітність, де інвестори можуть побачити результати діяльності такого підприємства, рівень його дохідності, рух грошових коштів, напрям їх розподілу. Окремим розділом пропонуємо дати висновки і узагальнення із заздалегідь реалізованих інвестиційних проектів і відгуки про співпрацю з інвесторами.

Ефективне інформування інвесторів є однією з основ активної інвестиційної діяльності, тому пропонуємо використати Вісник інвестування, де помістити інформацію про найважливіші політичні зміни, нові проекти і т.п.

Важливим в діяльності держави і регіональних органів влади в поліпшенні інвестиційної привабливості є реалізація інвестиційних проектів. Аналіз показує, що проекти, які сьогодні існують в Україні і Черкаській області, відмітимо, що їх кількість недостатня, причому ті, що є в наявності, не відповідають критеріям дієвих інвестиційних проектів. Інвестиційні проекти повинні відповідати наступним основним критеріям: сприяти зниженню імпортої залежності, сприяти створенню нових робочих місць, супроводжуватися впровадженням сучасних новітніх ґрунтозахисних і екологічно безпечних технологій; мати орієнтири на раціональне використання сировинної бази.

Також потужним маркетинговим інструментом, за допомогою якого можна підвищити рівень інформованості, поліпшити брендовий імідж, забезпечити інформацією, отримати ринкову інформацію, скоротити витрати і час доставки маркетингових матеріалів на сьогодні є Інтернет. Тут накопичена велика кількість інформації, необхідної інвесторам, яку можна знайти через систему «Звертайтеся до нас» («contact us») для потенційних інвесторів.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, основними чинниками, що визначають інвестиційну привабливість аграрних підприємств з боку державного регулювання, є:

- наявність чіткої стратегії реформування земельних стосунків;
- втручання владних структур в рішення економічних, в т.ч. аграрних проблем;
- гарантії з боку держави в питаннях забезпечення повернення інвестицій;
- регулювання купівлі-продажу земель сільськогосподарського призначення;
- стан нормативно-правової бази, що регулює економічну діяльність;
- лояльність кредитування аграрних підприємств;
- наявність конструктивних пропозицій у разі фінансування аграрних підприємств;
- рівень сприятливості податкового середовища і фінансової системи.

Література

1. Адаменко А.П. Державне регулювання інвестиційної діяльності в аграрній сфері [Електронний ресурс] / А. П. Адаменко. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/Vsnau/...2/76Adamenko.pdf
2. Гайдуцький А.П. Класифікація чинників інвестиційної привабливості економіки / А.П. Гайдуцький // Ринок цінних паперів України. – 2004. – № 9-10. – С 9-14.
3. Гришова І.Ю. Аналіз ринка птицеводства в контексте конкурентоспособности пищевой промышленности Украины / И.Ю. Гришова // Актуальные проблемы экономики и управления. – 2014. – Вып. 3. –

С. 53-60.

4. Кужель В.В. Класифікація вимірів впливу соціальної відповідальності бізнесу на економічні процеси агропродовольчої сфери / В.В. Кужель // Інноваційна економіка. – 2014. – №3(52). – С. 107-113.

5. Крюкова І.О. Стратегічні імперативи розвитку агропродовольчого ринку України / І.О. Крюкова, О.В. Назаренко // Економіка: реалії часу. – 2014. – № 4(14). – С. 36-42.

6. Микитюк В.М. Механізм формування інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] / В.М. Микитюк, Н.В. Трофименко. – Режим доступу: http://www.buv.gov.ua/portal/chem_biol/Vkhnau_ekon/2011./14.pdf

7. Федоренко В.Г. Інвестознавство: підручник ; 2-ге вид., перероб. / В.Г. Федоренко. – К. : МАУП. – 2002. – С. 347–366.

8. Mityay O. Ukraine's positions in international ratings evaluation as a factor of its competitiveness / I. Gryshova, I. Kryukova, O. Mityay // Економічний часопис-XXI. – 2015. – № 5-6. – С. 24–27.

References

1. Adamenko, A.P. (2014), "State regulation of investment activity in agriculture", available at: http://nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/Vsnau/...2/76Adamenko.pdf

2. Haidutskyi, A.P. (2004), "Classification of factors of investment attractiveness of the economy", Rynok tsinnykh paperiv Ukrainy, issue 9-10, pp. 9-14.

3. Gryshova, I.Yu. (2014), "Analysis of the market of poultry farming in the context of the competitiveness of the food industry in Ukraine", *Aktualnyye problemy ekonomiki i upravleniya*, issue 3, pp. 53-60.

4. Kuzhel, V.V. (2014), "Classification of impact measurements of social responsibility in business on economic processes in agricultural and food sphere", *Innovatsiina ekonomika*, no. 3(52), pp. 107-113.

5. Kriukova, I.O. (2014), "Strategic imperatives of agro-food market of Ukraine", *Ekonomika: realii chasu*, no. 4(14), pp. 36-42.

6. Mykytiuk, V.M. and Trofymenko, N.V. (2011), "The mechanism of formation of investment attractiveness of the agricultural enterprises", available at: http://www.buv.gov.ua/portal/chem_biol/Vkhnau_ekon/2011./14.pdf

7. Fedorenko, V.H. (2002), *Investoznavstvo* [Knowledge investment], MAUP, Kyiv, Ukraine.

8. Mityay, O., Gryshova, I. and Kryukova, I. (2015), "Ukraine's positions in international ratings evaluation as a factor of its competitiveness", *Ekonomichnyi chasopys- XXI (Economic Annals-XXI)*, no. 5-6, pp. 24–27.

УДК 658.114

**Шеленко Д.І.,
к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту
ДВНЗ "Прикарпатський національний університет
ім. В. Стефаніка",
м. Івано-Франківськ**

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ РІЗНОУКЛАДНОСТІ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ РЕГІОНУ

**Shelenko D.I.,
cand.sc.(econ.), assistant professor of department
of accounting and auditing
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
Ivano-Frankivsk**

METHODOLOGICAL BASES FOR DEVELOPMENT OF SOCIAL ORDER IN THE AGRICULTURE OF THE REGION

Постановка проблеми. Методологія наукового пошуку щодо розвитку та функціонування укладів у сільському господарстві в умовах ринкових відносин виходить за межі суто економічного дослідження й торкається різних сфер наукового пізнання, які потребують комплексного підходу не тільки до процедури, але й до формування методологічного апарату проблеми, що вивчається.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження різноукладності в сільському господарстві регіону в пореформений період здійснили економісти аграрники В. Г. Андрійчук, Г. В. Баланюк, П. С. Березівський, В. Х. Брус, О. М. Ємельянов, А. В. Петриков, В. М. Скупий, О. Ф. Стасів, Л. М. Шевченко, В. В. Юрчишин та ін. Однак методологія розвитку укладів потребує більш детального вивчення. Його специфіка потребує обґрунтування науково-методологічних засад